

ALICE SEBOLD

Quasi la lluna

Dit i fet, matar la mare va ser fàcil. La demència, quan es precipita, aconsegueix revelar l'ànima de la persona que se'n veu afectada. L'ànima de la meva mare estava corrompuda com l'aigua salobre que queda al fons del gerro ple de flors durant setmanes. Era bonica quan el pare la va conèixer i encara conservava la capacitat d'estimar quan em va tenir a mi, a una edat avançada, però en el moment en què aquell dia va alçar els ulls per mirar-me, res de tot això va tenir la més mínima importància.

Si no hagués contestat al telèfon, la senyora Castle, la desafortunada veïna de la mare, hauria continuat trucant als números d'emergència de la llista que la mare tenia penjada a la porta de la nevera marró. El cas és que no havia passat ni una hora que jo ja tornava de pressa i corrents a la casa on vaig néixer.

Era un matí fred d'octubre. Quan vaig arribar la mare seia amb l'esquena ben dreta en la seva butaca, embolicada amb un xal de moher, murmurant per a si mateixa. La senyora Castle em va dir que la mare no l'havia reconeguda quan aquell matí li havia dut el diari.

–Ha intentat tancar-me la porta als nassos –va dir la senyora Castle–. Em cridava com si l'estigués escaldant. Ha sigut una situació d'allò més lamentable.

La mare, amb la seva presència totèmica, seia en la mateixa butaca entapissada de vermell i blanc on havia passat les més de dues dècades transcorregudes des de la mort del pare. En aquella butaca hi havia envellit lentament, dedicada primer a la lectura i a fer punt, i després, quan li va començar a fallar la vista, a veure programes de la televisió pública des de l'alba fins que havent

sopat es quedava adormida. Feia un any o dos que seia a la butaca i ni tan sols es molestava a engegar el televisor. Es col·locava a la falda les troques de fil enredat que la meva filla gran, l'Emily, li continuava enviant cada any per Nadal i les acariciava com algunes dones grans deuen acariciar els seus gats.

Vaig donar les gràcies a la senyora Castle i li vaig assegurar que jo m'ocuparia de tot.

–Ja seria hora –va dir, girant-se per mirar-me des de l'entrada–. Fa massa temps que està sola en aquesta casa.

–Ja ho sé –vaig respondre, i vaig tancar la porta.

La senyora Castle va baixar els graons de la porxada de casa la mare carregada amb tres plats buits de diferents mides que havia trobat a la cuina i que deia que eren seus. No en vaig tenir cap dubte. Els veïns de la mare eren una benedicció. Quan era petita, la mare solia arremetre contra l'església ortodoxa grega que hi havia al final del carrer, cridant als seus feligresos, sense cap raó aparent, «aquests estúpids polonesos exaltats». Malgrat tot, van ser aquests mateixos feligresos que, fent honor a la seva reputació, es van assegurar que a la vella rondinaire que havia viscut tota la vida a la casa desgavellada no li faltés ni la roba ni el menjar. I si ocasionalment algú li robava, tampoc no era gens estrany; al cap i a la fi era prou insegur que una dona visqués tota sola.

«Hi ha gent vivint entre aquestes parets», m'havia dit més d'una vegada, però no vaig lligar caps fins al dia que vaig descobrir un preservatiu a terra, arran del meu llit de nena. En Manny, un noi que de tant en tant feia reparacions a casa la mare, convidava noies i les duïa a les habitacions de dalt. Aleshores vaig parlar amb la senyora Castle i vaig fer canviar els panys. No era culpa meva que la mare no es volgués moure d'allà.

–Mare –vaig dir anomenant-la de la manera que només jo, la seva única filla, tenia dret a fer-ho. Va alçar la mirada amb un somriure.

–Putà.

Una particularitat de la demència és que a vegades sents que el malalt té un accés directe a la veritat, com si pogués veure a través de la pell rere la qual t'amagues.

–Mare, sóc la Helen.

–Ja sé qui ets! –em va lladrar.

S'aferrava als braços de la butaca i vaig observar amb quina força el seu rampell d'ira contra mi es convertia en unes urpes involuntàries.

–Està bé.

Vaig estar-me dempeus una estona, fins a notar que ja havíem establert les bases. Ella era la meva mare i jo, la seva filla. Vaig pensar que a partir d'aquell moment podíem continuar endavant amb un altre dels nostres habituals i incòmodes encontres.

Vaig anar fins a les finestres per alçar les persianes tot estirant unes corretges de roba cada vegada més esfilagarsades. A fora, el pati de la meva infantesa estava tan abandonat que se'm feia difícil reconèixer la forma original dels arbres i els arbusts, i aquells racons per on havia jugat amb altres nens abans que el comportament de la mare comencés a ser conegut més enllà dels límits de casa nostra.

–Em roba –va dir la mare.

Estava d'esquena a ella. Mirava una enfiladissa que s'havia enredat a l'avet enorme que s'alçava en un angle del pati i havia envaït el cobert on el pare algun cop feia treballs de fuster. Allà dins era l'home més feliç del món. En els meus pitjors dies m'agradava imaginar-me'l allà, llimant laboriosament les boles de fusta per les quals havia aparcat tots els seus altres projectes.

–Qui et roba?

–Aquella bruixa.

Sabia que es referia a la senyora Castle. La dona que s'assegurava cada dia que la mare es despertés. Qui li portava el *Philadelphia Inquirer* i no poques vegades li duia flors tallades del seu propi jardí, col·locades en gerros de plàstic per al te gelat que, en cas que la mare els tombés, no es trencarien.

–Això no és cert –vaig dir–. La senyora Castle és una dona encantadora que té molta cura de tu.

–I què se n’ha fet del meu bol blau de Pigeon Forge?

Sabia a quin bol es referia, i em vaig adonar que feia setmanes que no el veia. Quan era petita sempre estava ple del que jo considerava aliments empresonats: ametlles i nous de Brasil, i avellanes que el pare s’encarregava de trencar i d’extreure amb una forquilla petita.

–L’hi vaig regalar, mare –vaig mentir.

–Que vas fer què?

–Ella es porta meravellosament bé i sabia que li agradava. Així que l’hi vaig donar un dia mentre feies la migdiada.

«L’ajuda no cau del cel –tenia ganes de dir-li–. Aquesta gent no et deu res.»

La mare em va mirar. Va ser una mirada infinitament horrible. Després va prémer els llavis, i l’inferior, que sobresortia, li va començar a tremolar. Estava a punt de plorar. Vaig sortir de l’habitació per anar a la cuina. Cada cop que tornava a casa trobava bones raons per passar la major part del temps que se suposava que havia d’estar amb la mare a qualsevol altra habitació de la casa, lluny d’allà on ella seia. Vaig sentir el lleu gemec que havia estat percehent tota la meua vida. Era un gemec les notes del qual estaven orquestrades per fer llàstima. Sempre era el pare qui havia corregut al seu costat. Quan va morir, aquesta responsabilitat va recaure sobre mi. Durant més de vint anys, amb més o menys diligència, m’havia ocupat d’ella, corria a casa quan em trucava per dir-me que li estava a punt de petar el cor, o l’acompanyava en la sèrie de visites al metge, més freqüents com més gran es feia.

A la darrera hora de la tarda d’aquell dia em trobava en el porxo posterior cobert amb vidrieres, tot escombrant l’estora. Havia deixat la porta oberta per sentir-la. Aleshores, entre el núvol de pols que m’envoltava em va arribar una inconfusible pudor de merda. La mare havia intentat anar al bany, però no s’havia pogut

aixecar. Vaig deixar l'escombra de cop i vaig córrer al seu costat. No era, com havia desitjat momentàniament, que s'hagués mort i que hagués perdut el control dels esfínters. Morta a casa seva, tal com ella sempre havia volgut. En comptes d'això la vaig trobar asseguda a la seva butaca, tota bruta.

–M'he cagat! –va anunciar-me. Aquest cop, el somriure no era el mateix de quan m'havia dit puta. El de l'insult era un somriure vital. Aquell, en canvi, m'era totalment estrany. No contenia ni por ni maldat.

Sovint, quan explicava a la meva filla petita, la Sarah, el que havia passat aquell dia concret, ella em deia que per més que m'estimés no tenia cap intenció de despullar-me i canviar-me els bolquers quan jo fos vella. «Contractaré algú –deia–. No sé veure cap altra manera de ser feliç si no és evitant tot això.»

La pudor va envair l'habitació de seguida. Vaig tornar al porxo dues vegades per fer grans glops d'aire polsós i no vaig ser capaç de pensar en res més que no fos aconseguir que la mare tingués l'aspecte amb el qual li agradaria que la veiessin. Sabia que hauria de trucar a una ambulància. Sabia, ja feia temps que ho sabia, que la mare s'estava morint, però no volia que arribés a l'hospital amb la merda fins al coll. O hauria de dir que sabia que ella no ho volia, de manera que allò que a ella sempre li havia importat, més que cap altra cosa al llarg de la seva vida, les aparences, es va convertir també en el més important per a mi. Vaig fer un darrer glop d'aire en el porxo per tornar al seu costat. Sense el somriure, estava extremadament agitada.

–Mare –vaig dir convençuda que no reconeixia la paraula ni la filla que l'havia pronunciada–. T'ajudaré a rentar-te i després farem algunes trucades.

«No tornaràs a fer cap més trucada», vaig pensar, i no era la intenció ser cruel. Per què, quan algú es mostra pragmàtic, tendeix a ser interpretat d'aquesta manera? La merda és la merda i la veritat és la veritat. I res més.

Em vaig agenollar davant seu i la vaig mirar a la cara. L'odiava tant com mai no havia odiat a ningú. Tot i així, vaig alçar un braç i, com si per fi tingués permís per tocar un objecte preciós, li vaig acariciar la trena platejada. «Mare», vaig xiuxiuejar. Ho vaig dir perquè sabia que el mot romandria en l'aire. Sense repercussió, sense resposta.

Però la humitat la feia sentir incòmoda. Com un cargol atrapat sota el sol, per exemple, desitjava alliberar-se de l'element que la feia patir. Em vaig incorporar una mica, inclinada davant seu. Vaig abraçar-la per sota les aixelles, amb compte de no recolzar-me massa sobre el seu cos. Em vaig amorrar com un jugador de rugbi a punt de fer un placatge i la vaig aixecar. Era alhora més lleugera i més pesada del que m'havia imaginat.

Vaig aconseguir alçar-la sense gaire dificultat, però un cop dreta se'm va desplomar als braços. Vaig fer el que vaig poder per no deixar-la i evitar que les dues caiguéssim a terra. Mentre intentava mantenir l'equilibri sostenint tot el seu pes, vaig pensar indefugiblement en el pare, en com any rere any havia suportat la seva càrrega, s'havia disculpat amb els veïns, li havia eixugat les abundoses llàgrimes, i com aquest cos s'havia doblegat sobre el seu, una vegada i una altra, fins que tots dos van acabar convertint-se en un sol ésser.

Aleshores vaig tenir ganes de plorar. S'acostava el nostre final i el dels secrets de casa nostra. Tenia quaranta-nou anys i la mare vuitanta-vuit. El meu pare feia temps que era mort, tant com l'edat de la meva filla petita, que tenia quatre anys i pocs mesos quan ell ens va deixar. La Sarah no coneixeria mai la dimensió real de la seva dolçor, ni jugaria en el taller entre les peces de fusteria encolades tres vegades. Em vaig recordar dels cavallets de balancí mutants que hi havia en el cobert i els meus braços, amb el pes de la mare, es van debilitar perillosament. Com havia arribat a canviar la casa, i la meva vida, després de la seva mort.

Vaig arrossegar la mare mentre ella ho notava, s'esforçava per col·laborar i la vaig acostar a les escales que duïen al bany. Llavors

em vaig preguntar si havia perdut el seny. Com m'havia pogut creure capaç de fer una cosa així? Ella almenys pesava quaranta-cinc quilos, i tot i que jo seguia un programa d'exercicis per mantenir-me en forma, mai no hauria estat capaç d'aixecar-ne més de vint-i-cinc. No aniria pas bé. Em vaig desplomar sobre les escales, amb el cos humit i brut de la mare damunt meu.

Vaig esbufegar asseguda a les escales emmoquetades, però no em vaig donar per vençuda. Estava decidida a rentar la mare i a vestir-la amb roba neta abans de trucar a l'ambulància. Encara a terra, mentre el cos de la mare es convertia en una mena de pes familiar, com l'estranya sensació d'estar atrapada sota el pes d'un amant adormit, pensava en les alternatives. Podria dur-la al bany que hi havia a la part de darrere i rentar-la en el safareig. També hi havia la cuina. Però, com aconseguiria mantenir-la dreta? Com la subjectaria i la rentaria alhora, per no dir res del bassal d'aigua que es formaria i del risc de relliscar i acabar totes dues amb el cap esberlat?

La mare va començar a roncar. Tenia el cap reclinat sobre la meva espatlla, així que li podia veure la cara i el coll, envellits i plens de taques. Em vaig fixar en els pòmuls, tan afilats com sempre, una visió gairebé dolorosa sota d'aquella pell cadavèrica. «Qui m'estimarà?», vaig pensar, però de seguida vaig esborrar la pregunta tot concentrant-me en les fulles dels bedolls banyats pel sol crepuscular. M'hi havia passat tot el dia, allà. Ni tan sols no havia trucat a Westmore per cancel·lar la classe. Vaig imaginar-me l'espai buit a la tarima de la classe de Dibuix natural 101 i els estudiants davant dels cavallets, aturats per la meva absència, amb els carbonets inútils entre els dits.

Sabia que si no em movia la mare continuaria dormint durant hores, i es faria de nit. Vaig imaginar-me la meva amiga Natalie buscant-me pels passadissos de l'edifici d'art, interrogant els estudiants en va. La Natalie trucaria a casa, potser fins i tot s'hi acostaria amb en Hamish, el seu fill. Sonaria el timbre de la casa

buida i la Natalie es preguntaria si m'havia passat res, a mi, a la Sarah o a l'Emily.

Vaig aixecar els braços per sota dels de la mare tot aconseguint separar-los de les escales. Primer un i després l'altre, com si estigués manipulant una nina de mida real. Controlar-la així, tan fàcilment, era impossible. Me les hauria d'arreglar sense trucar a les meves filles. Era una cosa que havia d'aconseguir jo sola. Em vaig regirar sota el seu cos i ella va fer un gemec de globus punxat. Vaig seure a les escales al seu costat. La casa tenia un pes i una força que eren capaços d'esclafar-me. Havia de sortir d'allà com fos, i aleshores, de sobte, vaig recordar la banyera envoltada de cavallets balancí en el cobert.

Amb la mare allà dormint vaig pujar escales amunt de pressa i corrents; vaig entrar a la seva habitació a buscar mantes i a l'habitació del tocador a buscar tovalloles. Vaig aturar-me davant del mirall que hi havia sobre la pica per comprovar el meu aspecte. Els ulls semblaven més petits i blaus del normal, com si la intensitat de la situació afectés el color i la percepció. Feia anys que duia els cabells tan curts que se'm veia la pell. Recordo que quan vaig entrar a casa la mare, em va fer un cop d'ull i va comentar: «No em diguis que tu també tens càncer. Tothom té càncer, avui dia». Li vaig explicar que aquell pentinat era més còmode, per fer exercici, treballar i fer les feines del jardí. Però va ser l'ambigüitat del comentari el que em va cridar l'atenció. S'hauria preocupat si hagués tingut càncer, o s'hauria pensat que li feia la competència? El to de la seva veu apuntava a aquesta segona opció, però costava de creure venint d'una mare.

Em vaig aturar al capdamunt de les escales amb les mantes i les tovalloles. Vaig intentar no pensar en el fet que la mare no tornaria a veure aquelles habitacions mai més, i que a partir d'aquell moment es convertirien, per a mi, en dependències buides repletes de possessions. Vaig percebre el silenci d'aquell passadís del pis superior i em vaig fixar en les fotografies que penjaven a les

parets, fotografies que aviat desapareixerien. Vaig imaginar-me els requadres foscos que hi quedarien, allà on el sol no havia arribat en tants anys i els ecos que ressonarien a través dels finestrons sense cortines i les parets gruixudes de maons emblanquinats. Em vaig posar a cantar. Vaig cantar ximpleries. Melodies d'anuncis de menjar per a gat i cançons infantils, aquestes darreres per influència de la mare, era el seu mètode per mantenir els nervis a ratlla. La necessitat de soroll em superava però mentre baixava per les escales vaig callar. Em vaig fixar que la mare havia relliscat i havia quedat estesa a terra, damunt de la catifa persa de color de vi negre.

–No, mare, no –vaig dir, conscient mentre ho deia que parlar amb ella era més inútil que fer-ho amb un gos.

Els gossos inclinaven el cap. Els gossos et miraven amb tendresa. La meva mare era un sac d'ossos inconscient que feia pudor de merda.

–Per què m'ho fas, això? –vaig preguntar.

Em vaig quedar dreta al costat del seu cos, carregada de mantes i tovalloles, i vaig esclatar en plors. Vaig resar en silenci perquè ningú no truqués a la porta, perquè a la senyora Castle no se li ocorregués venir a comprovar com estàvem, tot i que en aquells moments m'hauria anat bé que en Manny el manetes m'ajudés a moure-la i a transportar-la.

Vaig deixar les tovalloles sobre el primer graó, i vaig estendre la manta Hudson Bay vermella i negra del meu avi, al terra, al seu costat. Arribava fins al saló. Aleshores, perquè la llana no es fes malbé, vaig col·locar al damunt una manta blanca mexicana de l'aixovar. Jo no hi era tota. Estava embolicant peix o fent rotllets de primavera. Pensava: «Burrito supergegant de carn materna».

Vaig agafar aire i amb l'esquena relaxada em vaig inclinar –gràcies, Stella, del Word Gym–, i vaig agafar la mare per les aixelles.

Va obrir els ulls com unes taronges.

–Què coi fas?

Vaig parpellejar. Des de dalt veia el seu rostre invertit i vaig sentir que era capaç de xuclar-me els ulls amb la boca. La resta del meu cos, com la cua d'una sargantana o la punta d'un fideu, seria igualment engolit i desapareixeria en qüestió de segons. Vaig continuar fent força amb els braços. Algun dia es mostraria indefensa?

–Daniel! –va cridar–. Daniel!

–El pare no hi és, mare.

Em va mirar, se li va apagar l'expressió del rostre, però se li va tornar a encendre de seguida com un llumí enmig de la foscor.

–Vull el meu bol –va vociferar–. Ara mateix!

Subjectar-la. Estar-me al seu costat i veure com la ment li esclatava d'aquella manera, amb el seu contingut caòtic, era l'únic que podia fer per continuar amb la meva tasca. Mentre ella parlava de diversos temes –Emily, «la petita Emily» (tenia trenta anys acabats de fer i les seves pròpies criatures), el kudzú proper a la cabana del seu pare que s'havia de podar amb una dalla (la cabana estava al peu de les muntanyes Smoky i feia molt de temps que ja no era nostra) i els seus veïns que eren uns lladres maquiavèlics en qui no es podia confiar–, vaig estirar-la sobre les mantes i la vaig embolicar com si fos un farcell obert pels extrems, per un dels quals sortia el seu cap xerraire. Després vaig deixar les tovalloles damunt del seu pit i vaig respirar profundament, comptant fins a deu abans de parlar.

–Anem a passejar en trineu –vaig anunciar-li. Amb força vaig agafar els extrems de les mantes i vaig aconseguir alçar-la una mica de terra. La vaig arrossegar per sobre la catifa del saló, d'allà a la cuina i finalment vam sortir a fora per la porta lateral.

–Mec, mec! –va cridar–. Mec mec!

Aleshores va callar en sec i es va quedar mirant el carrer com si fos un nen davant una renglera de llums de Nadal guspirejant. Em van venir ganes de preguntar-li: «Quan va ser el darrer cop que vas sortir al jardí? Quan va ser l'últim dia que vas olorar una

flor, que vas podar un arbust o que simplement vas seure a la teva cadira blanca plegable i rovellada?».

Ara el dolor va començar a manifestar-se amb força. Tenia a veure amb el fet d'estar allà a fora, a l'aire lliure, allunyada de l'aroma acre que desprenia el seu cos i l'olor de naftalina de la casa tancada. La mare descansava dins del farcell de mantes, estirada sobre el petit porxo elevat on, per sort, un enreixat cobert d'enfiladisses ens protegia parcialment de la mirada dels veïns.

Vaig baixar els tres graons i vaig anar pel camí de formigó fins al cantó del porxo on de petita solia seure amb les cames penjades i on ara jeia la mare com en una tarima d'enviament i recepció de mercaderies. Suava, però sabia per la inclinació del sol a la meva esquena que en menys d'una hora la llum es començaria a atenuar rere les cases veïnes i ens deixaria totes dues soles en aquella darrera nit que passaríem juntes.

Li vaig tornar a acariciar la seva estimada trena. Feia un quant temps que els seus cabells havien superat la fase de l'aspror i s'havien tornat suaus. Els cabells eren el seu orgull més gran. La seva curta experiència com a model de llenceria abans que conegués el pare era una cosa que jo li havia envejat quan era una nena. A banda de com era, havia estat la mare més bonica del veïnat, i tot observant-la havia après tot el que sabia de la bellesa física. Però era una realitat amarga, tal com vaig descobrir, que les filles no estiguessin tallades només pel patró que imposaven els gens de la mare. Un error aleatori en els avantpassats podia aixafar el nas o inclinar un front fins a desviar les traces delicades de la bellesa i donar com a resultat una noia ordinària.

Allà a fora, amb l'aire fresc que va dissipar la pudor fecal, vaig ser capaç de pensar de nou amb claredat. No arribaria mai al cobert. En què coi pensava? L'havia de baixar pels tres graons i intentar arrossegat-la pel jardí. A més, com ompliria la vella banyera? Amb aigua freda de la mànega del jardí? La banyera devia estar bruta i plena de trossos de fusta i incrustacions que abans hauria

de netejar. El darrer cop que vaig estar en el cobert havia vist que el prestatge de les eines del pare s'havia després i havia caigut dins la banyera. En què coi estava pensant?

—Ja està, mare —vaig dir—. Fins aquí hem arribat.

No va somriure, ni em va cridar puta, ni va deixar escapar cap gemec. M'agrada pensar, quan ho recordo, que en aquells moments estava massa concentrada a aspirar les aromes del seu jardí, a sentir el sol de la tarda en el rostre, i que, aneu a saber per què, durant l'estona que no deia res s'havia oblidat que alguna vegada havia tingut una filla a qui, des de feia tants anys, havia hagut de fer veure que estimava.

Tant de bo pogués dir que, mentre s'estava allà estesa en el porxo lateral, mentre el vent començava a aixecar-se amb tal força que els corbs enfilats a les copes dels arbres van haver d'emprendre el vol, la mare m'ho va posar fàcil. Que va decidir repassar la llista de pecats comesos al llarg de la seva vida.

Tenia vuitanta-vuit anys. Les arrugues de la cara eren com fenèdures de vella porcellana fina. Tenia els ulls tancats. Respirava amb dificultat. Vaig dirigir la mirada a les copes buides dels arbres. No tinc cap excusa, ja ho sé, així que això és el que vaig fer: vaig agafar les tovalloles amb les quals la pretenia rentar i, sense aturar-me a pensar que al costat del reixat o a la tanca del darrere hi pogués haver cap testimoni, vaig empènyer les tovalloles vellutades contra el seu rostre. Quan vaig haver començat ja no podia parar. Ella va fer esforços, les mans de venes blaves, carregades d'anells que no es treia per por que els hi robessin, s'aferraven als meus braços. Primer els diamants, i després els robins van espurnejar sota el sol. Vaig empènyer amb més força. Les tovalloles es van desplaçar i li vaig poder veure els ulls. Mantenia les tovalloles sobre el seu rostre, una bona estona encara, sense deixar de mirar-la, fins que vaig notar que li havia trencat la punta del nas i tots els seus músculs es van relaxar. Aleshores vaig saber que havia mort.

No tenia gaires pistes sobre la vida de la mare abans que jo nasqués. Vaig trigar bastant de temps a adonar-me que la majoria –el petjapapers de vidre Steuben, els marcs de fotografies de plata de llei, els sonalls de Tiffany que arribaren a cabassos abans que patís el primer avortament, i després el segon– estaven abonyegats o escantonats, trencats o ennegrits amb matisos diferents. Quasi tots aquests objectes s’havien llançat o es llançarien bé contra la paret, bé contra el pare, que les esquivava amb uns reflexos i una agilitat que em feien pensar en Gene Kelly pujant i baixant les voreres entollades a *Cantant sota la pluja*. L’elegància del pare s’havia desenvolupat proporcionalment a la violència de la mare, i jo sabia que si l’acceptava i la disculpava com ho feia, era per evitar que ella descobrís en què s’havia convertit. D’aquesta manera, ella només veia els mateixos reflexos de si mateixa que jo examinava sempre que a la nit m’amagava al soterrani. La seva preciosa imatge congelada.

Quan el pare la va conèixer, la mare acabava d’arribar de Knoxville, Tennessee, i es guanyava la vida fent de model de llenceria i complements. Ella preferia dir que era «model de combinacions». I aquelles fotografies eren les que estaven per tota la casa. Imatges en blanc i negre de la mare en els seus millors anys, vestida amb enagos negres o blancs. «Aquesta combinació era d’un groc pàl·lid», podia deixar anar des del racó del saló, després de passar-se tota la tarda sense dirigir la paraula a ningú. Jo sabia que es referia a uns enagos concrets d’una fotografia en concret, i en aquest sentit, volia trobar

els enagos blancs que pensava que podrien ser de color groc pàl·lid. Si m'equivocava, perdia l'oportunitat –com una fràgil bombolla de sabó que surava pel pati– i la mare es tornava a abatre a la butaca. Però si l'encertava, i amb el temps vaig començar a memoritzar-los –hi havia el de color d'os, l'ocre, el marró, el de color pètal de rosa–, agafava la fotografia emmarcada i la hi donava. Aferrada a la prima línia del seu somriure, deixava que m'arrossegés al seu passat, i em feia petita, asseguda en silenci a l'otomana mentre m'explicava la història de la sessió fotogràfica, del fotògraf que la va fer o dels regals que va rebre com a part del pagament.

Amb la foto dels enagos de color pètal de rosa, parlava del pare.

«No era ni el fotògraf –solia dir–. Era un jove inspector de la companyia d'aigües que duia una americana amb mocador a la butxaca, llogada, però aleshores jo no ho sabia.»

Aquells van ser els anys de la meva infantesa, quan la mare encara era forta, abans que comencés a reunir el que ella considerava els imperdonables defectes de l'edat. Quan li faltaven dos anys per fer els cinquanta va començar a tapar els miralls amb teles gruixudes, i el dia que jo, adolescent com era, li vaig suggerir que llencés tots els miralls, s'hi va oposar. Allà van continuar mentre ella s'anava posant malalta. Els seus pitjors acusadors, ombrívols i silenciosos.

Tot i així, la fotografia dels enagos de color pètal de rosa encara li aixecava l'autoestima, i en aquest amor que tenia per a si mateixa jo intentava trobar-hi un refugi. El que jo ja sabia, crec, encara que no ho volgués admetre, és que aquelles fotografies eren documents històrics de la nostra ciutat. Provaven que, molts anys enrere, hi va haver uns temps feliços. Aleshores tenia el somriure fàcil, gens forçat, i la por que es convertiria en aflicció encara no li havia impregnat la mirada.

«Era amic del fotògraf –deia–. S'ho estava passant de meravella a la ciutat, i aquell vestit llogat formava part de la mentida del seu amic.»

Sabia que no podia preguntar: «Quina mentida, mare?», perquè la faria tornar al lloc terrible on s'esdevingué el seu matrimoni, fruit d'una broma pesada tramada per dues criatures. En comptes d'això preguntava: «Qui havia encarregat la fotografia, mare?».

«El mateix John Wanamaker», deia. El rostre se li encenia com un fanal antic, il·luminat des de l'interior. Tots els altres elements de l'habitació desapareixien coberts per una boira densa. Aleshores no m'adonava que en aquells records no hi havia lloc per a la companyia d'una nena.

Mentre la mare s'arrossegava cap al passat, on realment era feliç, jo em proclamava la seva fidel guardiana. Si se li refredaven els peus, jo els hi tapava. Si es feia fosc a l'habitació, m'aixecava silenciosament i encenia una làmpada de lectura que projectava un petit cercle de llum, no gaire estrident, la suficient per evitar que la seva veu es convertís en un eco indefinit i terrible enmig de la foscor. A fora, al carrer que hi havia davant de casa, els treballadors contractats per instal·lar les finestres de vidres tintats a la nova església ortodoxa grega –verds, perquè per alguna raó els vidres d'aquest color eren més barats– passaven arran de casa i feien un soroll massa estrepitos per ignorar-lo. Quan succeïa això, m'enfrontava a la mirada perduda i somnolent que s'apoderava de la mare i jo li acomodava aquelles paraules que la poguessin retornar al seu somni del passat.

«Van aparèixer cinc noies, no vuit», li deia.

O bé, «Aquell cognom, Knightly, era irresistible».

Quan miro enrere, penso que devia sonar molt estúpida, repetint com un lloro les frases de jove enamorada de la mare, tot i que el més valuós de casa nostra en aquell temps era que, per més absurd que fos tot plegat, allà dins podíem sentir-nos com un home, una dona i una nena normals. Ningú no havia de veure el pare posant-se un davantal per fer hores extres quan arribava a casa, ni havia de veure com engalipava la mare perquè mengés alguna cosa.

«No vaig saber que no pertanyia al món de la moda fins que em va haver besat», solia dir.

«I com va ser, el petó?»

En aquests moments sempre vacil·lava. El petó i les setmanes subsegüents devien ser meravellosos, però no podia perdonar al pare que un dia l'hagués duta a Phoenixville.

«Nova York –deia, mirant abatuda a terra, on reposaven els dos peus bifurcats–. No hi he estat mai.»

Les decepcions de la mare eren innumerables dins la nostra família, i jo les veia cada dia com si estiguessin penjades amb un imant a la nevera –una llista estàtica que la meua presència no podia alleujar.

Suposo que vaig estar una bona estona acariciant el cap de la mare. Finalment, la resplendor blava d'un televisor que s'engegava a l'altra banda del carrer em va cridar l'atenció. Quan els pares van mudar-se a Phoenixville, aquest barri era pròsper, ple de joves famílies. Ara, les cases construïdes il·legalment durant els anys quaranta en parcel·les de mil metres quadrats solien llogar-se a parelles vingudes a menys. La mare sempre deia que els llogaters es podien distingir clarament perquè deixaven que les cases es podriessin, però per a mi era aquesta mateixa gent que evitava que el carrer no es convertís en un lloc on la gent gran moria lentament.

I es va començar a fer fosc, i va començar a fer fred. Vaig repassar al llarg del cos de la mare, embolicat en una doble capa de mantes, i vaig saber que mai més no sentiria la inseguretats que li produïen les fluctuacions de l'aire o la llum.

«Ja està –li vaig dir–. Ja s'ha acabat.»

I per primera vegada, vaig sentir l'aire buit al meu voltant. Per primera vegada no estava carregat de culpes i amenaces ni de l'oxigen de la insignificança.

Mentre m'omplia d'aquest món en blanc –en el qual la mare acabava dins el límit de la seva pròpia pell–, vaig sentir que sonava el telèfon de la cuina. Vaig fer la volta al porxo fins a les escales, tot passant pel costat del reixat. En el porxo buit de la casa veïna hi vaig veure el gat tigrat del barri netejant-se amb la llengua. Quan la Sarah era petita anomenava aquests gats «melmelada de taronja». Vaig veure la vella tapa de metall sostinguda en angle sobre el cubell de deixalles del veí, amb les vores de la bossa de paper curosament doblegades, i vaig prendre nota mentalment que m'havia de recordar de llençar les de la mare. Durant tota la vida m'havia instruït sobre la manera de col·locar la bossa d'escombraries. «Les bosses de paper, les de plàstic, són com els llençols. Amb les vores ben doblegades, milloren moltíssim.»

El telèfon no parava de sonar. Vaig enfilem els tres graons de fusta cap a la porta. Els peus de la mare sobresortien de les mantes. Sempre s'havia queixat que els contestadors automàtics que li duïa no funcionaven. «Els té por –deia la Natalie–. El meu pare es pensa que el caixer automàtic se li empassarà el braç.»

Mentre apartava el cos de la mare per poder entrar a casa, vaig sentir una olor estranya. Era una olor semblant al líquid de l'encenedor i el carbó mesclats en l'aire. En aquells moments el timbre del telèfon em trepanava el cervell, o una veu em cridava insistentment des d'un pesat malson.

El primer que vaig veure en entrar a la cuina va ser el tamboret sota el telèfon de paret. El plàstic vermell del seient estava ratllat i feia trenta-cinc anys que una cinta adhesiva enganxava l'estrip més gros, més d'una dècada després que m'hagués fet el servei de trona. El veia allà a la cuina com si veiés un lleó solitari, seria millor no fer-ne gaire cas. Però se'm va tirar a sobre, rugint amb el so del telèfon que tenia més amunt, enviant-me en els moments en què el meu pare m'hi asseïa. Vaig veure el somriure cremat del pare jove, i el canell tremolós de la mare que m'acostava als llavis cullerades de préssecs i plàtans aixafats

a mà. Quins esforços que devia haver fet i com ho devia odiar des del primer moment.

Vaig aferrar el telèfon com si fos un salvavides.

–Sí?

–Necessites ajuda?

Era una veu vella, dèbil, però no em va inquietar menys que si l'hagués sentida a l'altra banda de la porta.

–Com?

–Fa força estona que estàs al porxo.

Més endavant recordaria que aquella va ser la primera vegada que vaig tenir por, quan em vaig adonar que, segons les normes establertes pel món de fora, el que havia fet no tenia justificació.

–Senyora Leverton?

–Esteu bé, Helen? Necessita res la Clair?

–La mare està bé –vaig dir.

–Puc avisar el meu nét. Us pot donar un cop de mà.

–La mare volia sortir al jardí.

Des d'on era, podia mirar a través de la petita finestra que hi havia sobre la pica i veure el jardí. Recordo la mare fent esforços per intentar penjar una enfiladissa per tal que els veïns no poguessin veure casa nostra des de la seva habitació del pis superior. «Aquest home et clavarà els ulls a les teves parts més íntimes», solia dir a mare abocada a la finestra de la meua habitació, just a sobre la uina, mentre separava les tiges i arriscava la seva vida i la de la planta per assegurar-se que el senyor Leverton no pogués caçar mai res. Tant l'enfiladissa com el senyor Leverton feia anys que eren morts.

–Està a fora la Clair? –va preguntar la senyora Leverton–. Fa un fred terrible.

Això em va donar una idea.

–L'està saludant amb la mà.

«La innocent número u –deia la mare–. Amb aquesta pinta de no haver trencat mai cap plat i tan estúpida com un dia sense pa.»

Però es va fer silenci a l'altra banda del fil telefònic.

–Helen –va dir molt a poc a poc la senyora Leverton–, segur que esteu bé?

–Perdoni?

–La teva mare no em saludaria mai. Ho saps tan bé com jo. –No era tan estúpida, en el fons.– Però gràcies per dir-ho.

Havia d'entrar el cos de la mare. Era tan simple com això.

–No la veu? –vaig arriscar-me.

–Estic a la cuina –va dir la senyora Leverton–. Són les cinc, i sempre començo a preparar el sopar a les cinc en punt.

La senyora Leverton era la millor. Tenia noranta-sis anys i era el membre més vell del veïnat en ple rendiment. Comparada amb ella, la mare havia sigut un zero a l'esquerra. De fet, la competició final entre dones semblava tan estúpida i ordinària com totes les que hi havia hagut fins aleshores. A qui li creixien primer els pits, qui es ficava al llit amb el noi més popular, qui es casava amb un bon partit, qui tenia la millor casa. A la vida de la mare i de la senyora Leverton, tot es reduïa a qui viuria més anys. Vaig tenir ganes de cridar-li: «Enhorabona, senyora Leverton, ha guanyat!».

–És extraordinària, senyora Leverton.

–Gràcies Helen.

És possible *sentir* l'orgull?

–Li demanaré a la mare que entri a casa. Però sempre fa el que vol.

–Sí, ja ho sé –va dir. Sempre parlava amb molta cautela–. Vine a veure'm quan vulguis i espero el millor per a la teva mare. –«Que esperis el millor per a ella, vaig evitar de dir, és tan improbable com que la mare et saludi».

Vaig penjar el telèfon. Com la mare, probablement la senyora Leverton pensava que els telèfons funcionaven millor quan anaven connectats amb cables. Sabia que l'any passat havia estat delicada de salut, però tal com havia dit a la mare continuava fent exercicis

diaris i s'examinava a si mateixa sobre les capitals de l'estat i els expresidents.

–És increïble –em vaig dir, i l'eco humit de la veu va rebotar contra el linòleum verd i daurat. Volia sortir corrents i explicar a la mare la trucada de telèfon, però quan vaig mirar a través de la porta batent, vaig veure el gat de melmelada sobre el seu pit, jugant com un cadell amb el llaç de la trena.

Dins meu, la nena que sempre havia protegit la seva mare va córrer cap a la porta per espantar el gat de melmelada, però quan vaig veure que aquell gat enorme ple de cicatrius a qui la mare anomenava el Trapella s'acomodava amb tot el seu pes damunt del seu pit i li agitava la trena amb les potes de davant, vaig ser incapaç de moure'm.

Finalment, després de tots aquests anys, la vida de la mare s'havia apagat per sempre, i ho havia fet jo, de la mateixa manera que apagaria el ble encès de l'espelma que s'està a punt d'esgotar. En poca estona, mentre ella lluitava per agafar aire, s'havia complert el somni de la meua vida.

El gat de melmelada va continuar jugant amb el llaç de la trena fins que va aconseguir desfer-lo, la cinta va enlairar-se i va caure suaument damunt el rostre de la mare. Va ser aleshores, amb el llaç vermell a la seva galta, i el gat estirant la pota per arribar-hi, que em vaig posar el puny a la boca per ofegar un crit.